МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ

Министерство образования и науки Республики Хакасия

Управление образования Таштыпского района

МБОУ «Большесейская СОШ

СОГЛАСОВАНО:
Зам. директора по УВР
_____ Т.С.Сыргашева
Протокол №1от «»08 2026

УТВЕРЖДЕНО
Директор школы
_____ И.В.Бутонаева
Протокол № 1 от «» 08 2026

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

(ID5157971)

Учебного предмета Литературное чтение на родном (хакасском) языке»

для обучающихся 3 класса

2026г

«ПОС (ХАКАС) ТІЛІНЕҢ ЛИТЕРАТУРНАЙ ХЫҒЫРЫҒ» ТИКСІ ЎГРЕДІГ ПРОГРАММА

ХООСТЫРА ЧИДІГЛЕР

Пастағлығ школада хакас тіліне ўгретчеткен литературнай хығырығның хоостыра ўгренген чидіглеріне (личностные результаты) мындағ көнігістер кірчелер:

1) гражданско-патриотическай кибірли ўгредіг:

– Ада чир-сууна хынары – иң аарлығ ниме. Россияа, төреен-öскен чиріне – Хакасияа, Россия Федерациязының тархынына, культуразына паза хакас, орыс тіліне хынысназ хайығ салары, прай культуралар халых чон аразында аймах палғалыстығ полғанын паза полчатханын оңарары;

– пірге нациялығ полчатхан пілініcті оңарып, хазнаның паза пос төреен-öскен чірінің пурунғы, сағам полчатхан паза полар тустың оңдайларын сизініп, хакас литературазына паза аймах чоннарның чайаачызына төстеніп, пос чонның паза Россиядағы аймах-пасха чонның кибіріне паза культуразына улуғласназ хайары;

– кізі халых чонның чардығы полчатхынын сизініп,
аның правозын паза нандырығлығ полчатханын, аның улуғлазын паза ах сағыс-этика (нравственно-этические) синін
паза кізілер аразындағы пілізіс оңдайларынаңар пастағы оңнағларны сизінері;

2) сағыс-көгіс аарлиина кибірли ўгредіг (духовно-нравственное воспитание):

– полған на кізінің пос оңдайлығ хылынызын оңниры,аны пос чуртазы алай хығырығчы пілізі хоостыра сизінері;

– кізее хынар, паарсир, аны улуғлир, полыс полар
килістіре сöстерні таап, пасхаларына киреxсініcтіг хайарын оңарары;

– полған на кізее хомай ағылчатхан хылынысты чағын албинчатханы (кізі пўдізінеңер, аның істіндегі чозағынаңар, тіл хоостыра чабалланчатханынаңар);

– чазы тиң олғаннарнаң тіл алыс полары, хырыспин, сидіксініcтерні тобырары, ол санда хоос произведениелернің көзідімнеріне төстенері;

3) сілігні аарлир кибірліг ўгредіг:

– хоос культураны оңниры, улуғлиры паза аймах оңнағлығ искусствоны, кибірлерні, пос чонының паза аймах чоннарның чайаачызын оңарары;

– аймах көрімніг чайаачыда посты чоохтап көзідері (самовыражение) – ол санда сöстің искусствозын оңнирға кўстенері;

4) физическай кибірліг ўгредіг, хазых культуразы пазаэмоциязы улуғ киреxсініc паза туза полчатханын сизіндірері:

– хазых полар правилолар паза хорғыс чох (посха паза
пасха кізілерге) чуртас оңдайы ибіре полары; физическай паза психическай хазыхха хайары;

5) істеністеңер кибірліг ўгредіг:

– чуртаста паза халых чон аразында тоғыстың орнын оңниры, тоғыстың нандырығлығ паза көстегліг полчатханын пілері, аймах көрімніг тоғысты пос алынҷа идерін оңарары, аймах профессиялар парын сизінері;
6) экологиядаңар кибірліг ўгредіг:
– чир-чайааннь аарлиры, кізі паза аң-хустарның чирчайаандағы палғалызын хоос произведениелерде сизінері; ўрег ағылчатханына тоғырланары;
7) наука саринаң пілісті аарлиры:
– ибіркізін наука саринаң чарытчатханын сизінері, сөстің ööнін оңнап, авторның пос сағызын, пілінізін, ööн сағызын (идея) хоос омалар пастыра сöснең чайаанын оңарары;
– ўгредіг паза чуртас пögіннерін толдырып, тузалығ хығырығны ўгреніп алары;
– хығырығҷы тоғызын пос оңдайли пўдіріп, посты литератураҷа тилідері, піліс аларға хынары, тоғысты посалынҷа идері, фольклор паза хоос литературада пастағ (инициатива) идері, писательлернің чайаачызын пілерге хынҷаң оңдайларға көніктірері.
Хакас тіліне ўгренчеткен литературнай хығырығның чидіглері піліс алҷаң (познавательный), чоох алысчаң (коммуникативный), изерістіре итчең (регулятивный) тиксі ўгредіг идіглері паза хада-пірге тоғынып ит полчатханы (познавательный) хоостыра пögілчелер.Ўгренҷілернің піліс алҷаң (познавательный) тиксі ўгредіг идіглері мындағ логическай төстегнің тоғызы хоостыра öскені полар:
– тема, ööн сағыс (мораль), сарых хоостыра произведениелерні тиңнестірері, авторны тоғызынаң килістірері, произведениелерні тиңнестірер төстеглерні оңниры, төөйлес (аналогия) оңдайынҷа турғызары;
– сарых хоостыра произведениелерні піріктірері;
– пірее ööн танығ хоостыра пöліс (классификация) идері;
тема, сарых, көрім хоостыра произведениелерні пöл полары;
– полтаны (пўдісті) ўзўрчетсе, тоғырлас (противоречие)
паза закономернай оңдайларны табары, искірігнің (полтаның) орта пўдізі сайбалғанын, таап, хатап пўдірері, произведениенің ööнін хысхаҷахти (аннотация) пўдірері, пирілген
алгоритм хоостыра паалағ (отзыв) пирері;
– ўгредіг-практикалығ пögіннерні пögерінде чидіспинчеткен искіріглерні пирілген алгоритм хоостыра табары;
– текстке план пўдірзе, текстті хати чоохтаза, матырларның хылыхтарын чарытчатса, фольклор паза хоос текстгернің полтазында сылтағ-істезігліг палғалыстарны іле сығарары.Ўгренҷілернің піліс алҷаң тиксі ўгредіг идіглерінің пірсі мындағ істезігліг (исследовательский) идіглер хоостыра öскені полар:
–ўгретчінің сурығлары хоостыра сағам полчатхан киректернің паза соонаң полар хынған сағыстарының киректері пасхалалчатханын таныхтиры;

по программе.

– ўгретчінің полызиинаң көстегні, пөгіннерні, объекттің алысчатхан көрімін пасха оңдайнаң чоохтиры;
– пөгіннерні пөкчең аймах оңдайларнаң тузаланып, тиңнестіріп, килістірезін (пирілген критерийлер хоостыра) таллап полары;
– объекттің оңдайын турғысханын пирілген план хоостыра чуртасха чағын піліс (опыт) идіп, сидік нимес істезіг иртіріп, палғалыстарны оңарары (чардых – пўкўл, сылтағ – салтары);
– чарадығ (вывод) алып паза көргенін киречілепчеткен салтарлар хоостыра идерге (чуртасха чағын піліс, пөліс, тиңнестіріг, істезіг);
– тиліпчеткен чөрімні (процесс), кирек хабарны (событие), халған салтарны (последствие), оларның ситуацияларының төөйін (сходный) паза төөйлезін (аналогия), азынада сығарары.Ўгренчілернің піліс алчаң тиксі ўгредіг идіглерінің пірсі мындағ істезігліг (исследовательский) идіглер хоостыра öскені полар:
– ўгретчінің сурығлары хоостыра сағам полчатхан киректернің паза соонаң полар хынған сағыстарының киректері пасхалалчатханын таныхтиры;
– ўгретчінің полызиинаң көстегні, пөгіннерні, объекттің алысчатхан көрімін пасха оңдайнаң чоохтиры;
– пөгіннерні пөкчең аймах оңдайларнаң тузаланып, тиңнестіріп, килістірезін (пирілген критерийлер хоостыра) таллап полары;
– объекттің оңдайын турғысханын пирілген план хоостыра чуртасха чағын піліс (опыт) идіп, сидік нимес істезіг иртіріп, палғалыстарны оңарары (чардых – пўкўл, сылтағ – салтары);
– чарадығ (вывод) алып паза көргенін киречілепчеткен салтарлар хоостыра идерге (чуртасха чағын піліс, пөліс, тиңнестіріг, істезіг);
– тиліпчеткен чөрімні (процесс), кирек хабарны (событие), халған салтарны (последствие), оларның ситуацияларының төөйін (сходный) паза төөйлезін (аналогия), азынада. Ўгренчілернің чоох алысчаң (коммуникативный) тиксіўгредіг идіглерінің пірсі аның чоохтас полчатханы полар:
– сағынғанын (суждение) сизініп пўдірері (формулировать полары), таныс орыннарда көстеглер паза оңдайлар хоостыра постың эмоциязын көзідері;
– чоох алысчатхан кізіні улуғлиры, сöс алысчатса, талазығда пір чöптіг тудынары; полған на кізінің пос көрізін улуғлиры; пос көрізін ипти, аарлап, нандырығлығ чоохтиры; чоохты турғысхан пөгіннерге килістіре пўдірері;
– килістіре чоох оңдайынча, чоохтап алай пазып, текстгерні тимнирі (хоости чоох (описание), изептес чоох (рассуждение), изеп чоох (повествование);

– парли алай өменең иткен тоғыс тўзімін сыныхтап көргенінің салтарларын, кічіг істезіглерін, проектнай заданиезін тоозып, улуғ нимес чоохты чон алнында тудары; чон алнында тудар чоохха килістіре хоостар (иллюстрация) идері (хоос, сом, видео, плакат).

Ўгренҷілернің изерістіре итчең (регулятивный) тиксі. ўгредіг идіглерінің пірсі аның тудынғанын пос синінҷе оңдайлиры (самоорганизация) полар:

– ўгредігліг пögінні толдырары пўдірген план хоостыра иділзе, салтар полар;

– тузаланчатхан идіглер изерістіре пўдірілерге кирек.

Ўгренҷілернің изерістіре итчең тиксі ўгредіг идіглерінің пірсі аның посты сыныхтап тудынған (самоконтроль) көнігістері полар:

– ўгредігнің чидіглерін алай читпес сылтағларын оңарары; алҷаастарны итпес оңдайларның пірсі ўгредіг идіглерін тўзедері.Ўгренҷілернің тиксі ўгредіг идіглерінің пірсі хада-пірге тоғынып ит полчатханы полар:

– хысха алай ыраххы тусха турғызылған пögіннерні пўдірері (öме пögіннерін толдырчатса, пос алынҷа аралазары), ўгретчі пирген план хоостыра синніг алай олаңай ситуациялар аразындағы пос хаалағларын паза тустарын орта турғызары;

– хада-пірге тоғынҷаң көстеглерні алары, көстеглерні толдырар идіглерні өменең пўдірері: рольларны ўлестірері, чоохтазары, чöрімні паза хада-пірге тоғыстың салтарын ўзўрері;

– тимдезін көзідері: устирға, чахығларны толдырарға, холға кіргенін (подчинение), талазығларны пос алынҷа чарадарға; тоғыстың пос чардығын нандырығлығ толдырары; тиксі чидіглерде постың салтарын паалиры;

– пирілген көзідіглер хоостыра хада-пірге пўдірілчеткен проект чахығларында аралазары.

Тематическое планирование. 3 класс

Литературнай хыгырыг.

п\п	Наименование разделов и тем программы	количество часов			Электронные цифровые образовательные ресурсы
		всего	к\р	пр\р	
1	Чонның пазылбин пӱткен чайаачызы. Хакас чонның ойыннары. Сӧспектер, таптырғастар, тикпе сӧстер. Хайхастығ, чуртастаңар паза аң-хустардаңар нымахтар. «Пӱӱр паза ӧскіңектер», «Теертпек»	7			https://palatili.ru ж. «Кӱнічек», «Ноға-ноғачах»
2	Олғаннарға кибелістер. М.Е. Кильчичаков. «Олғаннар ға кибелістер»: «Тииніңек», «Хозанах», «Порсығас». И. М. Костяков. Олғаннарға хысха кибелістер: «Пызочах», «Адайах», «Пағаңах», «Парчыгас». Н.Е. Тиников «Чахайахтар. В.Г. Майнашев. «Чахайах кӱні», «Сығырайлар». Г. В. Кичеев. «Иртен», «Ӱгренңее». Паин Саа. «Кӱніңек», «Чайғы», «Сууңах»	7			ж. «Кӱнічек», «Ноға-ноғачах»
3	Баснялрнаң танызары. Л. И. Чебодаева. «Аң-хустарданар». И. П. Топоев. «Пасхаңыл голубок». Н.Е. Тиников. «Питуктар»	4			
4	Хакас писательлернің олғаннарға чарыдылған произведениелері. Чоохтар. И. М. Костяков. «Хамностың хузурии», «Пустағы кииктер». И. П. Топоев. «Пулан», «Тӱлгӱңек», «Чаапчатханарның сарыны»	7			ж. «Кӱнічек», «Ноға-ноғачах»
5	Л. В. Костякова. «Артастаң Картас» (ӱзік). Т.Н. Балтыжаков. «Ниме суғда чуртапча?» (ӱзік	2			
6	Аймах чоннарның литературазы. В.В. Бианки. «Хузурухтар?» (ӱзік). Л. Н. Толстой. «Оттағы арчы хайдағ поладыр?»	4			
	Контрольная работа	1	1		
	Общее количество часов по программе	**34**	1		

Поурочное планирование 3 класс.

Литературнай хыгырыг.

п\п	Наименование разделов и тем программы				Электронные образовательные ресурсы
		всего	к\р	пр\р	
1	Чоннын пазылбин путкен чайаачызы. Хакас чоннын ойыннары.	1			
2	Олганнарнын хынчатхан ойыннары	1			
3	Соспектер, таптыргастар.	1			
4	Хайхастыг чуртастанар нымахтар.	1			
5	Ан-хустарданар нымахтар «Пуур паза оскичектер»	1			
6	М.Е.Кильчичаков «Тииничек», «Хозанах», «Порсыгас»	1			
7	И.М.Костяков Пызочах», «Адайах»,	1			
8	И.М.Костяков «пагачах», «Парчыгас»	1			
9	Чайаачынын чир-чайаанга хынызы	1			
10	В.Г.Майнашев «Чахайах куни»,	1			
11	Г.В.Кичеев «Иртен», «Угренчее» 1	1			
12	Чайаачыларнын чи-сууна хынызы	1			
13	Паин Саа «Куничек», «Чайгы», «Суучах»	1,			
14	Чир-чайаанны омазы кибелисчинин тогызында	1			
15	Л.И.Чебодаева «Ан-хустарданар»	1			
16	И.П.Топоев «Пасхычыл голубок»	1			
17	контрольная работа за 1 полугодие	1			
18	Н.Е.Тиников «Питуктар»	1			
19	Басянын хоос тили	1			
20	Олганнар постын баснязын пудичелер.	1			
21	И.М.Костяков. «Хамностын хузурии»	1			
22	И.М.Костяков «Пустагы кииктер»	1			
23	Чир-чайаанны омазы, силии	1			
24	И.П.Топоев. «Пулан», «Тулгучек»	1			
25	И.П.Топоев. «Чаапчатханнарнын сарыны»	1			
26	Чайаачыларнын чоохтарында чирнин омазы.	1			
26	олганнарны хоос чоохтары. Хынган произведением.	1			
28	Л.В.Костиякова «Артастан картас» узик	1			
29	Т.Н.Балтыжаков. «ниме сугда чуртапча»	1			
30	В.В.Бианки. «Хузурухтар», узик	1			

31	Л.Н.Толстой. «Оттагы арчы хайдаг поладыр»	1			
32	Урок обощения	1			
33	Контрольная работа	1	1		
34	Резервный урок	1			
	Общее количество часов по программе	34	2		